

**Εργατικοί κ' Κοινωνικοί
αγώνες στην Ελλάδα
1875-2010**

Όποιος δεν γνωρίζει
την ιστορία του είναι
καταδικασμένος να τη
ξαναζήσει.

Η κοινωνική και ταξική μνήμη
δεν είναι ουδέτερη, ούτε
αποτελεί μια απλή παράθεση
των γεγονότων είναι η
προβολή του ευρροχικού
παραδείγματος στο παρόν.

Είναι η συνέχιση του ίδιου του
αγώνα μέσα στο σήμερα.

Οι ίδιοι οι αγωνιστές είναι
αυτοί που δίνουν ζωή στις
εξιδίως.

Ξαναγιάνοντας διηγόν το
ιστορικό νήμα προσπαθούμε
να φωτίσουμε τις γωνίες
που η κάθε εξουσία θα ήθελε
σκοτεινές.

Σκιές από το παρελθόν
ξαναζωντανεύουν, έρχονται
κατευθείαν στο παρόν και
ταξιδεύουν στο μέλλον και το
ίδιο το σχέδιο, το επαναστατικό
σχέδιο τρέχει τάνη και τάνη
σε κίνηση...

Το χρονολόγιο των εργατικών
και κοινωνικών αγώνων στην
Ελλάδα από το 1875 έως το 2005
δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2006
στην μπροσούρα «σκιαγραφώντας
το κάτεργο» η οποία εκδόθηκε από
την αναρχική ομάδα «ΕΝ ΠΛΩ».

Η παρούσα έκδοση έχει εμπλουτιστεί
με τους αγώνες που ξεσπάσανε
από το 2005 έως το 2010 και έχει
εκδοθεί από το στέκι Αντίπνοια στο
πλαίσιο του διήμερου εκδηλώσεων
της Συνέλευσης Αναρχικών για την
Κοινωνική Αυτοδιεύθυνση ενόψει
της Πρωτομαγιάς του 2011

Αντίπνοια

κόντρα στους ανέμους κάθε εξουσίας,
αλέουμε προς την ελευθερία

Αριστοβούλου & Πυλάδου-Κ. Πετράλωνα - stekiantipnoia.squat.gr

Εργατικοί κ' κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα 1875-2005

Η εργατική συνείδηση στην Ελλάδα ενώ αρχίζει να σχηματίζεται από το 1875, αργεί πολύ μέχρι να κινητοποιήσει και να ενοποιήσει τις εργατικές δυνάμεις. Οι πρώτοι αγώνες αποτελούν συνέχεια των κοινωνικών διεκδικήσεων του 1821, και εξακολουθούν να προτάσσουν την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων, στη βάση ότι η μεγαλύτερη μερίδα του λαού δε ξεσηκώθηκε μόνο ενάντια στους Τούρκους, αλλά ταυτόχρονα και στους κοτζαμπάσηδες, τους κτηματίες και κάθε λογής αφεντικό. Παρόλο που αυτό το κομμάτι της επανάστασης του '21 δεν υπερίσχυσε ποτέ και η εξουσία παρέμεινε στους μεγαλοτσιφλικιάδες και την μεγαλοαστική τάξη, οι κοινωνικοί αγώνες συνεχίζονται στο ίδιο πλαίσιο (μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα), προτάσσοντας ταυτόχρονα την κοινωνική αυτοργάνωση (σε τοπικό επίπεδο).

1879: το πρώτο συνδικάτο στο ναυπηγείο της Σύρου.

1882: το πρώτο συνδικάτο τυπογράφων στην Αθήνα.

1887:στη Πάτρα ο πρώτος σοσιαλιστικός όμιλος. Μετά από ένα χρόνο δράσης τους συλλαμβάνουν όλους.

1889: ο πρώτος σύλληγος μηχανικών-θερμαστών.

Ταυτόχρονα σχεδόν ιδρύεται και «Ένωσις των εργοστασιαρχών» ο πρώτος εργοδοτικός μηχανισμός (1889). Μέχρι το 1910 τα συνδικάτα υπάρχουν σε εμβρυακή μορφή (σε σημείο πρόεδροι των σωματείων να είναι συχνά οι εργοδότες). Το 1879 γίνεται όμως η πρώτη επιτυχημένη απεργία στη Σύρο (και η πρώτη συγκρουσιακή πορεία). Ακολουθούν άλλες επίσης επιτυχημένες, των τυπογράφων στην Αθήνα, των μεταλλωρύχων του Λαυρίου με ένα νεκρό εργάτη και τους μπάτσους να παραδίδουν στο τέλος τα όπλα. Η πολιτική δράση όσο αφορά τη θεωρία και τα προτάγματα είναι και αυτή σε εμβρυακή μορφή, σοσιαλιστική και αναρχική χωρίς μεγάλες διαφορές μεταξύ τους τουλάχιστον στο επίπεδο δράσης και συνεργασίας (ο κοινωνικός ιστός δεν είναι ακόμα διαρρηγμένος).

1894: γιορτάζεται για πρώτη φορά η πρωτομαγιά, «από όλους τους σοσιαλιστές μαζί», γύρω στα 1000 άτομα, στην οποία βγαίνει και ψήφισμα με αιτήματα (8ώρο, σύνταξη)

Σε Πάτρα και Πύργο: ανθεί ο αναρχοσοσιαλισμός (εκτελείται το 1896 τραπεζίτης στην Πάτρα και γίνεται απόπειρα κατά του βασιλιά το 1898 στην Αθήνα, οπότε και συλλαμβάνεται ολόκληρη η αναρχική ομάδα και κλείνει η εφημερίδα).

1896: 8-21 Απριλίου πραγματοποιείται μεγάλη απεργία στο Λαύριο.

1902: υπάρχουν 4 σοσιαλιστικές ομάδες στην Αθήνα. Από το 1908 η κοινωνική διαφοροποίηση έπαιρνε γρηγορότερους ρυθμούς. Οι μικροαστικές μάζες υποφέρουν και οι εργάτες με όπλο την απεργία ζητούν καλύτερη ζωή των συνθηκών (την ίδια εποχή οι πρώτες τάξεις συγκέντρωσης μεγάλου κεφαλαίου και οι αρχές της βιομηχανίας).

1907: στις 7 Μαρτίου δολοφονείται ο Μαρίνος Αντύπας στη Θεσσαλία.

Το εργατικό κέντρο Βόλου

Από το 1905 ιδρύονται στην πόλη καπνεργοστάσια. Το 1900 φτιάχνεται το σωματείο τυπογράφων. Το 1908 ο πανεργατικός σύλληγος «η αδελφότης», με βδομαδιάτικη εφημερίδα, ο οποίος μένοντας μόνο στη φιλοσοφία διαλύεται. Ιδρύεται το Εργατικό Κέντρο σε συνδικαλιστική βάση. Το 1909 γενική απεργία καπνεργατών, που καταστέλλεται από το στρατό. Οι απεργίες κρατάνε όμως ως το 1911. Συγχρόνως ξεσπάει το Κιθιελέρ (το κίνημα απαλλοτρίωσης της γης) το 1910. Το εργατικό κέντρο το κλείνουν τα αφεντικά το 1911 και δικάζουν τους περισσότερους (ανάμεσα τους και ο Δελμούζος) το 1914 στο Ναύπλιο. Λίγο μετά την δίκη ξαναφτιάχνεται.

1908: ιδρύεται ο «Σύνδεσμος εργατικών τάξεων της Ελλάδας» και ύστερα το 1909 το «Ελληνικό σοσιαλιστικό κόμμα», στην Αθήνα, τα οποία μένουν όμως μακριά από την εργατική μάζα. Παρόλα αυτά τα γραφεία του γίνονται χώρος ζυμώσεων.

Στις 13 Ιουνίου στην Πάτρα γενική απεργία της Ελληνικής Εργατικής Ένωσης (αναρχοσυνδικαλιστές).

Η Φεντερασιόν της Θεσσαλονίκης

Το 1908 με την εκδήλωση του κινήματος των Νεότουρκων ξεσπάει στη Θεσσαλονίκη απεργίες στις οποίες συμμετέχουν εργάτες από όλες τις εθνότητες, χωρίς εθνικούς διαχωρισμούς, με πραγματικά διεθνιστικό χαρακτήρα και που έχουν ως αποτέλεσμα την βελτίωση των όρων δουλειάς και την μαζικοποίηση του συνδικαλιστικού κινήματος. Ιδρύεται τον Ιούλιο του 1909 η «εργατική σοσιαλιστική ομοσπονδία», που έμεινε στην ιστορία με το όνομα «Federation», με διεθνιστικό χαρακτήρα (διαδηλώνουν την πρωτομαγιά εργάτες όλων των εθνότητων). Η επιρροή της διαχέεται και στη Σμύρνη, Κων/πολη, Μακεδονία. Συνδέεται με τη Β' σοσιαλιστική διεθνή, συμμετέχει στην Α' Βαλκανική σοσιαλιστική συνδιάσκεψη στο Βελιγράδι (12/1909) και διοργανώνει τον Ιανουάριο του 1911 την Πανοθωμανική σοσιαλιστική συνδιάσκεψη στη Θεσσαλονίκη. Όταν στα 1912 η Θεσσαλονίκη προσαρτιέται στο ελληνικό κράτος η φεντερασιόν είναι η πιο μαζική και συγκροτημένη σοσιαλιστική οργάνωση. Τον Αύγουστο του 1914 ξεκινάει ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος η Federation τηρεί στάση ουδετερότητας χωρίς όμως να διαχωρίζεται από τους βασιλικούς με τους οποίους συμμαχεί στις εκλογές του 1915 και κατεβαίνουν σε κοινό ψηφοδέλτιο. Οι σοσιαλιστικές οργανώσεις της Αθήνας παίρνουν θέση υπέρ των συμμαχών.

1909: Στο Βόλο στις 23 Φλεβάρη ξεκινάει απεργία οι καπνεργάτες, η οποία εξελίσσεται σε εξέγερση και μάχη με το στρατό. Η απεργία πετυχαίνει. Το 1910 ξεσπούν έντεκα νέες απεργίες (στην τελευταία χάνουν).

1910: Στο Πειραιά το Μάρτη του πραγματοποιείται απεργία ναυτεργατών που ζητούν τροφή και κανονισμό εργασίας (ώρες-μισθός). Το κράτος στέλνει το πολεμικό ναυτικό να τη σπάσει. Στις 9 του Απριλίου περίπου 2000 απεργοί ανεβαίνουν στην Αθήνα ενώνονται με άλλους χίλιους Αθηναίους και πάνε προς τους Στύλους. Δίνουν ψήφισμα στο Δραγούμη ο οποίος αρχίζει τις υποσχέσεις. Οι απεργοί προχωράνε προς το σπίτι του, επιτίθενται στη χωροφυλακή και τους παίρνουν τα όπλα. Ο Δραγούμης περικυκλώνεται και δέχεται όλα τα αιτήματα. Λίγες μέρες μετά ξεκινάει απεργία οι τσιγαράδες. Καταλαμβάνουν τα εργοστάσια και σπάζουν τις μηχανές.

Με αφορμή το εργοδοτικό συνέδριο που γίνεται στην Αθήνα, τα εργατικά σωματεία φεύγουν από τον εργοδοτικό σύνδεσμο και οργανώνονται αυτόνομα στην Πανελλήνια Εργατική Ομοσπονδία. Ταυτόχρονα ιδρύεται και το εργατικό κέντρο Αθήνας. Δημιουργείται για πρώτη φορά ταξική συνείδηση ξεκάθαρη, μακριά από φιλολογίες και σχέσεις με το κράτος (τον εργατισμό του Βενιζέλου). Τον Οκτώβρη απεργούν οι σιδηροδρομικοί (το πιο δυναμικό συνδικάτο της εποχής), οι οποίοι δεν πιστεύουν τις υποσχέσεις του Βενιζέλου και η απεργία καταλήγει σε μάχη στην Πειραιώς.

1911: το Σοσιαλιστικό κέντρο, το οποίο συναντά τις αντιδράσεις των αναρχοσυνδικαλιστών, που φεύγουν και φτιάχνουν τη «συνδικαλιστική ένωση», η οποία θα παίξει μικρό ρόλο στη σύντομη διάρκεια ζωής της. Το σοσιαλιστικό κέντρο εξαπλώνει τη δράση του και στο Πειραιά, φτιάχνεται και εκεί σοσιαλιστικό Κέντρο όπως στη Κέρκυρα και τη Λάρισα. Μεγάλη απεργία των τραμβαγέρηδων στην Αθήνα την οποία χτυπάει η κυβέρνηση Βενιζέλου με στρατό.

1912: ο Βενιζέλος ψηφίζει τα πρώτα εργατικά νομοσχέδια (που με κάποιες αλλαγές ισχύουν ως και σήμερα). «Αν δεν κάνουμε κάποιες υποχωρήσεις σήμερα, θα τα πάρουν όλα με επανάσταση αύριο». Οι νόμοι δεν εφαρμόζονται από την εργοδοσία, που προστατεύεται από την αστυνομία.

1914: ξεκινάει από το εργατικό κέντρο Πειραιά νέα προσπάθεια δημιουργίας εργατικής ομοσπονδίας όλης της Ελλάδας η οποία ναυαγεί. Ιδρύεται το εργατικό κέντρο Χανίων. Το Μάρτη απεργούν οι καπνεργάτες στην Καβάλα.

1916: στις 24 Ιουλίου η γενική συνέλευση των 460 μεταλλωρύχων της Σερίφου ενέκρινε ομόφωνα το καταστατικό του σωματείου και την δημιουργία ταμείου αλληλοβοήθειάς. Τον Αύγουστο ξεκινάει

μια από τις πιο δυναμικές απεργίες, με συγκρούσεις που καταλήγουν σε 34 τραυματίες, 4 νεκρούς απεργούς και 3 νεκρούς χωροφύλακες. Για δεκαπέντε ημέρες θα καταργηθεί κάθε μορφή εξουσίας στο νησί, θα εκλεγούν επιτροπές από εργάτες και κατοίκους, που έχουν ενωθεί και τελικά θα σταλεί ο στρατός για να καταπνίξει την εξέγερση. Οι «υπεύθυνοι» θα συλληφθούν και θα δικαστούν, ενώ οι μεταλλωρύχοι θα κερδίσουν το οχτάωρο και θα διατηρήσουν στην μνήμη τους την εξέγερση και τις δεκαπέντε μέρες ελευθερίας.

1917: ιδρύεται με πρωτοβουλία των βενιζελικών το εργατικό κέντρο Θεσσαλονίκης, ως αντίβαρο στη φεντερασιόν.

1918-1931

Στις 17 Αυγούστου του 1916 ο Βενιζέλος κάνει το κίνημα της «Άμυνας» ενάντια στο Βασιλιά, για να βάλει την Ελλάδα στον πόλεμο υπέρ των συμμάχων. Όταν λήγει ο πόλεμος, στη μοιρασιά που ακολουθεί, ο Βενιζέλος για να κρατήσει η Ελλάδα τα εδάφη που κατέκτησε, υπόσχεται στους συμμάχους να στείλει στρατό να χτυπήσει την επανάσταση στη Ρωσία. Στις 21 ως 28 Οκτώβρη του 1918 γίνεται το πρώτο συνέδριο της Γ.Σ.Σ.Ε. με κυρίαρχες τάσεις: τους βενιζελικούς, τους σοσιαλιστές, και τους αναρχοσυνδικαλιστές. Αμέσως μετά πραγματοποιείται το πρώτο πανελλήνιο σοσιαλιστικό συνέδριο (4 ως 10/11/1918), που λήγει με την ίδρυση του Σ.Ε.Κ.Ε. (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος, πρόδρομος του Κ.Κ.Ε.).

1919: απαγορεύεται ο εορτασμός της πρωτομαγιάς και τα εργατικά κέντρα είναι περικυκλωμένα με στρατό με οπλοπολυβόλα. Την ίδια περίοδο διασπάται η Γ.Σ.Σ.Ε.. Διαγράφονται οι σοσιαλιστές από τη Κ.Ε., η κυβέρνηση παίρνει τον έλεγχο της Γ.Σ.Ε.Ε. και στέλνει τους διαγραμμένους εξορία. Σε αντίδραση ξεσπάει πανελλαδική απεργία τον Ιούλιο.

1920: Β' Συνέδριο του Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κομμουνιστικό Κόμμα) από τις 5 έως τις 12 Απρίλη του '20. Κατεβαίνει στις εκλογές, προσχωρεί στην Γ' διεθνή¹, αλλάζει τρόπο οργάνωσης σε πιο συγκεντρωτικό, ο Ριζοσπάστης περνάει στη κατοχή του κόμματος και οργανώνει μεγάλη αντιπολεμική διαδήλωση με 50.000 άτομα πριν τις εκλογές. Ιδρύεται η Πανελλήνια Συνομοσπονδία σιδηροδρομικών, το πιο μαχητικό συνδικάτο μέχρι το 1936, το οποίο δεν ανήκει στο Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. και δεν αποφασίζει να προσχωρήσει στη Γ.Σ.Ε.Ε., που ελέγχεται από αυτό (τη μία από τις δύο που προέκυψαν από τη διάσπαση, η άλλη η βενιζελική υπήρχε μόνο στα χαρτιά).

Δεκέμβριο του '20: μετά τις εκλογές, που χάνει ο Βενιζέλος, ξεσπά νέο κύμα πανελλαδικών απεργιών με αποκορύφωμα το Βόλο, όπου το Φλεβάρη οι απεργίες καταλήγουν σε γενική εξέγερση και κατάληψη για δυο μέρες κάθε εξουσίας. Η κυβέρνηση στέλνει στρατό και η εξέγερση καταπνίγεται.

Τον Απρίλιο ακριβώς τα ίδια στη Θεσσαλονίκη, εδώ όμως κομμάτια του στρατού ενώνονται με τους εξεγερμένους. Το Νοέμβριο η απεργία της ομοσπονδίας ηλεκτρισμού. Η Αθήνα και ο Πειραιάς μένουν για δύο μέρες στο σκοτάδι. Από τότε και ως το τέλος της μικρασιατικής εκστρατείας οι «ηλεκτρικοί» μένουν κάτω από στρατιωτική διοίκηση. Μετά από λίγες μέρες απεργούν και οι σιδηροδρομικοί, η κυβέρνηση τους επιστρατεύει. Στη γενική συνέλευση τους ξεσπούν συγκρούσεις με τους Εύζωνες. Η συντριπτική πλειοψηφία δεν πάει να δουλέψει και η κυβέρνηση τους στέλνει στο μέτωπο.

1922: Στις 6 Φλεβάρη γίνεται έκτακτη συνδιάσκεψη του Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. όπου αποφασίζετε να γίνει πιο ήπιων τόνων, να σταματήσει τους εξτρεμισμούς και να συμμετέχει σε όλους τους αστικούς θεσμούς. Όλα αυτά λίγο πριν τη μικρασιατική καταστροφή (δηλαδή την ολοκληρωτική καταστροφή του στρατού) και

¹ Η θέση της Γ' Διεθνούς και του Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. για το συνδικαλισμό εκείνη την εποχή, είναι ότι πρέπει να υπάρχει οργανική σύνδεση μεταξύ συνδικάτων και κόμματος, θεωρώντας κάθε προσπάθεια εκτός κόμματος εχθρική, για την εργατική τάξη.

μέσα στο κλίμα παλλαϊκής εξέγερσης, που επικρατεί. Στις 20 Οκτώβρη καλείται έκτακτο συμβούλιο του Σ.Ε.Κ.Κ.Ε., το οποίο αδυνατεί να δώσει λύση στην κρίση του κόμματος με αποτέλεσμα να αποχωρήσουν οι Μπεναρόγιας, Δημητράτος, Γεωργιάδης, Αρ. Σίδερης, Μ. Σιδέρης κ.ά..

Μετά τη μικρασιατική καταστροφή η εργατική τάξη συγκληονισμένη μένει αδρανής. Την πρωτοβουλία την παίρνει η αστική τάξη. Στις 11 Σεπτέμβρη πραγματοποιείται στρατιωτική επανάσταση (η οποία είχε και λαϊκά ερείσματα). Παραίτηται ο βασιλιάς και φεύγει με την οικογενειά του, για την Ιταλία, ενώ ελευθερώνονται όλοι οι πολιτικοί κρατούμενοι.

1923: τον Αύγουστο ξεσπούν οι μεγαλύτερες απεργιακές κινητοποιήσεις ως τότε. Ξεκινούν από τους σιδηροδρομικούς, η Γ.Σ.Ε.Ε. αναλαμβάνει επικεφαλής, γίνονται πανελλαδικές και εκφυλίζονται μετά από συγκρούσεις με 11 νεκρούς εργάτες στο Πασαλιμάνι, όταν η χωροφυλακή χτυπάει άοπλη διαδήλωση. Μετά τους 11 νεκρούς στο Πασαλιμάνι.

23 Αυγούστου: απαγορεύονται τα σωματεία και επιβάλλεται στρατιωτικός νόμος από την «Επαναστατική Διοίκηση» (διοίκηση αντί κυβέρνησης, μετά το στρατιωτικό κίνημα). Το Νοέμβρη προεκλογικά, ξαναεπιτρέπεται η λειτουργία των σωματείων και επιτρέπονται οι διαδηλώσεις. Το Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. κατεβαίνει στις εκλογές και παίρνει 2-3%. Γίνεται συνέδριο της Γ.Σ.Ε.Ε. και κάποιες διαδηλώσεις κατά της ακρίβειας. Δίνεται 35% αύξηση στα μεροκάματα των σιδηροδρομικών, μετά από απεργίες, οι οποίοι κάνουν και το δεύτερο συνέδριο τους και αποφασίζουν ότι δεν θέλουν υποταγή στο Σ.Ε.Κ.Κ.Ε., προσχωρούν όμως στη Γ.Σ.Ε.Ε..

1924: πραγματοποιείται εθνικό συμβούλιο του Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. (3 ως 8 Φλεβάρη 1924), στο οποίο γίνεται και η πρώτη διάσπαση του κόμματος: διαγράφονται οι θεσσαλονικείς σοσιαλιστικοί (της παλιάς Federation). Από τους διαγραφέντες ιδρύονται οι οργανώσεις: «κομμουνιστική ένωση», «σοσιαλιστική εργατική ένωση Ελλάδας» και «νέα εποχή». Προσχωρούν στο Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. πολλοί πρόσφυγες, καθώς και η ομάδα «Παλαιίοι Πολεμιστές».

13 Απριλίου: ύστερα από δημοψήφισμα η Ελλάδα γίνεται συνταγματική δημοκρατία

Την πρωτομαγιά απαγορεύεται η διαδήλωση, που θα ξεκινούσε από την πλατεία Κοντζιά. Παρ' όλα αυτά οι εργάτες κάνουν στην άκρη τους χωροφύλακες και ξεκινάνε. Επιτίθεται το ιππικό με ένα εργάτη νεκρό και 11 τραυματίες. Τα ίδια στον Πειραιά με 150 συλληφθέντες οι οποίοι αφήνονται μετά από απειλές για γενική απεργία. Το Μάιο ξεκινούν απεργία οι ναυτεργάτες, η οποία γενικεύεται σε όλο το Πειραιά, την Ελευσίνα και τους σιδηροδρομικούς. Τελικά πετυχαίνουν αύξηση. Τον Αύγουστο ξεκινάνε συζητήσεις για το θώρο (το ίδιο γίνεται συγχρόνως σε παγκόσμιο επίπεδο). Η κυβέρνηση δεν το δέχεται, οι σιδηροδρομικοί το εφαρμόζουν, από μόνοι τους, περιφρουρώντας τις κινητοποιήσεις τους και τελικά κερδίζουν 50% αύξηση στα μεροκάματα τους και εφαρμογή του θώρου, όχι μόνο για αυτούς, αλλά για όλους τους κλάδους.

Νοέμβριο του '24: στην Καβάλα, καπνέμποροι προσπαθούν να εξάγουν ακατέργαστο καπνό (κάτι που είχαν πετύχει οι εργάτες να απαγορευτεί). Οι καπνεργάτες απειλούν να πετάξουν τον καπνό στη θάλασσα. Επεμβαίνει η χωροφυλακή, οι εργάτες επιτίθενται, σκοτώνουν τον αστυνομικό διευθυντή και τραυματίζουν 15 χωροφύλακες (τραυματίζονται και 30 εργάτες). Ο εισαγγελέας χαρακτηρίζει δίκαια την επίθεση των εργατών. Τα επεισόδια εξαπλώνονται σε όλη την νότια Μακεδονία (τα ελληνικά εδάφη), με συγκρούσεις με το στρατό. Το ζήτημα φτάνει στη βουλή όπου παρ' όλα αυτά η κυβέρνηση (Βενιζέλου) παίρνει ψήφο εμπιστοσύνης.

Την ίδια περίοδο ο στρατός αρχίζει να παίζει σημαντικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα της Ελλάδας. Κάθε λογής αξιωματικοί χρησιμοποιούν τα σώματα, που διοικούν, για να ανατρέψουν τους πολιτικούς τους αντίπαλους και παράλληλα να χτυπήσουν τους κοινωνικούς αγώνες. Εκπροσωπούν κυρίως μεμονωμένα καπιταλιστικά συμφέροντα. Με το Γ' έκτακτο συνέδριο, από 26/11 ως 3/12/1924, το Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. γίνεται Κ.Κ.Ε., παίρνει μορφή οργάνωσης παρανομίας (που ήταν όντως απαραίτητη λόγω

των διώξεων) και γίνεται πιο συγκεντρωτικό. Η διοίκηση πάει σε ένα ολιγάριθμο πυρήνα, αποκομμένο από τις μάζες, καθώς τις πληροφορίες τις παίρνει με έμμεσο τρόπο. Προσπαθεί να υποτάξει τον συνδικαλισμό στο κόμμα. Σε αυτό το συνέδριο εκλέγεται Γ.Γ. ο Πουλιόπουλος (αυτός που ενσωμάτωσε το κίνημα των παλιών πολεμιστών στο Κ.Κ.Ε.)².

1925: το Γενάρη οι αγρότες στον θεσσαλικό κάμπο προσπαθούν να καταλάβουν τα μοναστηριακά κτήματα. Στα Τρίκαλα το πετυχαίνουν. Κατά την εξέγερση, προσπαθούν να καταλάβουν την νομαρχία που τη φυλάνε 100 στρατιώτες. Σκοτώνονται έξι αγρότες.

8 Μαρτίου: απεργία των σιδηροδρομικών σε όλη την Ελλάδα. Καταστέλλεται με πρωτοφανή αγριότητα από την κυβέρνηση.

25 Ιουνίου: ο Πάγκαλος κάνει πραξικόπημα, αρχίζει διώσεις των κινημάτων και των κομμουνιστών και κηρύττει παράνομο το Κ.Κ.Ε..

Τον Αύγουστο το Κ.Κ.Ε. διακόπτει τις οργανικές σχέσεις με την Γ.Σ.Ε.Ε., με επίσημο γράμμα της Κ.Ε. από την φυλακή (ως τότε προσπαθούσε διασπώντας τα σωματεία να τα ελέγχει, τώρα αποφασίζει να τα αφήσει «ανεξάρτητα» για να κάνει δουλειά από τα μέσα). Στις 30 Οκτωβρίου δίνεται διαιτητική λύση στις διαφορές δημοσιών υπαλλήλων και εργοδοσίας. Είναι η αρχή των συλλογικών συμβάσεων. Το Δεκέμβρη μετά από κινητοποιήσεις η κυβέρνηση δίνει το 13^ο μισθό.

1926: στις 28 Μαρτίου γίνεται το Γ' Συνέδριο της Γ.Σ.Ε.Ε. με πολλή σωματεία μαϊμούδες (κυβερνητικά), από το οποίο διαγράφονται οι κομμουνιστές ηγέτες. Αποφασίζει να προσχωρήσει στη Συνδικαλιστική Διεθνή του Άμστερνταμ (και όχι στη Κόκκινη Συνδικαλιστική Διεθνή), ζητάει αμνηστία. Γενικά επικρατούν τάσεις εκτός του Κ.Κ.Ε. (σοσιαλιστές, συντηρητικοί), που παίρνουν τη διοίκηση και αποκαθιστούν την ενότητα.

Ο στρατηγός Κονδύλης ανατρέπει τον Πάγκαλο στις 21 Αυγούστου (πάλι με πραξικόπημα) και στις 7 Νοεμβρίου γίνονται εκλογές (το Κ.Κ.Ε. έχει ξαναγίνει νόμιμο και συμμετέχοντας στις εκλογές παίρνει 4%) και σχηματίζεται οικουμενική κυβέρνηση (βενιζελικών—αντιβενιζελικών). Η τρομοκρατία και οι συλλήψεις αυξάνονται. Το Κ.Κ.Ε. τίθεται επίσημα στην παρανομία. Πολλές συλλήψεις και εξορίες. Συνέδριο των σιδηροδρομικών. Θέλουν ενιαία Γ.Σ.Ε.Ε. όλων των εργατών, πιο μαχητική και ανεξάρτητη από κάθε κόμμα.

28 Μαρτίου: γίνεται το Γ' Συνέδριο της Γ.Σ.Ε.Ε. με πολλή σωματεία μαϊμούδες (κυβερνητικά), από το οποίο διαγράφονται οι κομμουνιστές ηγέτες. Αποφασίζει να προσχωρήσει στη Συνδικαλιστική Διεθνή του Άμστερνταμ (και όχι στη Κόκκινη Συνδικαλιστική Διεθνή), ζητάει αμνηστία. Γενικά επικρατούν τάσεις εκτός του Κ.Κ.Ε. (σοσιαλιστές, συντηρητικοί), που παίρνουν τη διοίκηση και αποκαθιστούν την ενότητα.

1927: ο χρόνος αρχίζει με καπνεργατικό κίνημα στη Μακεδονία. Εξέγερση εργατών στο Αγρίνιο, με 4 νεκρούς εργάτες. Απεργία των μικροϊδιοκτητών, για να μη καταργηθεί το ενοικιοστάσιο, με δύο νεκρούς μπροστά στο Αρσάκειο. Επεκτείνεται σε Πάτρα Βόλο Σαλονίκη. Κρίση στο Κ.Κ.Ε. καθώς πολλοί διαφωνούν με τη Σοβιετική Ένωση. Ο Πουλιόπουλος (Γ.Γ. της Κ.Ε.) παραιτείται λόγω διαφωνίας αυτού και της ομάδας του α) με το σταλινισμό και β) με τον συγκεντρωτισμό (που είχε όμως επιβάλει ο Πουλιόπουλος!!!). Η κρίση λήγει με μαζικές διαγραφές, μπολσεβικοποίηση και μεγαλύτερο έλεγχο

---

2 Η ομάδα των Παλαιών Πολεμιστών κάνει συλλαλητήριο στο οποίο πετάει τρικάκια με το σύνθημα «Πόλεμο στο πόλεμο των αφεντικών». Το κίνημα αυτό που ξεκίνησε από βετεράνους της μικρασιατικής εκστρατείας, μέλη του Σ.Ε.Κ.Κ.Ε. (από τα ηγετικά μέλη ο Πουλιόπουλος), βρίσκει ισχυρότατη λαϊκή υποστήριξη, καθώς οργανώθηκε σε επίπεδο γειτονίας, με οριζόντια μορφή οργάνωσης, καταφέρνοντας να εκφράσει τη θέληση και τα αιτήματα ενός ολόκληρου κοινωνικού στρώματος. Αν και πολύ μαζικό τελικά αφομοιώνεται από την κυριαρχία.

των συνδικάτων. Στις 12 Αυγούστου παραιτείται η οικουμενική κυβέρνηση. Ακολουθεί η κυβέρνηση Ζαΐμη.

1928: το Φλεβάρη ένοπλη συλληλητήρια στη Κρήτη (ζητάνε άρση των χρεών, ελαφρύτερη φορολογία, αμνηστία) μη καθοδηγούμενα από το Κ.Κ.Ε., το οποίο βγάζει ανακοίνωση για τα μέλη του, ότι πρέπει να κατακτήσουν την ηγεσία του κινήματος στη Κρήτη.

11 Ιούνη: καπνεργατική απεργία σε όλη τη Μακεδονία-θράκη με καταλήψεις σε πολλά εργοστάσια. Γίνονται πολλές συλλήψεις υπάρχουν νεκροί εργάτες (6 μόνο στη Ξάνθη). Στις 16 Ιούνη γενικεύεται η απεργία σε όλη την Ελλάδα, αλλά η απεργία έχει εκφυλιστεί ως τις 19, μετά από παρεμβάσεις, για τη λήξη της, από τη Γ.Σ.Ε.Ε.. Έχει προηγηθεί το Δ' συνέδριο της, από το οποίο διαγράφονται και οι σοσιαλιστές. Η Γ.Σ.Ε.Ε. είναι πλέον καθαρά «κυβερνητικός σχηματισμός».

Στις 19 Αυγούστου γίνονται εκλογές με νίκη των φιλελευθέρων. Ο Βενιζέλος θα σχηματίσει κυβέρνηση. Στις 23 Σεπτεμβρίου υπογράφει σύμφωνο φιλίας με το Μουσολίνι (δύο χρόνια αργότερα θα υπογράψει και με την Τουρκία).

1929: το Γενάρη απεργούν 700 μεταλλωρύχοι στη Χαλκιδική και στα τσιμέντα του Βόλου.

Ιδρύεται η Ε.Γ.Σ.Ε.Ε. (Ενωτική) από το Κ.Κ.Ε. σε μία προσπάθεια να ενωθούν τα διασπασμένα σωματεία (κάτω από το Κ.Κ.Ε.). Γίνεται και συνέδριο στο οποίο δεν αφήνουν τους αρχειομαρξιστές να μπουέ. Χτυπιέται κάθε αντιπολίτευση. Το προεδρείο αρνείται να γίνουν οι εκλογές των σωματείων με απλή αναλογική, παρ' όλο που είναι αίτημα πολλών συνέδρων. Οι αρχειομαρξιστές κάνουν επίθεση και μπαίνουν στην αίθουσα. Γίνεται κανονική μάχη μέσα και στους γύρω δρόμους με μαχαίρια και πιστόλια. Έτσι η διάσπαση των σωματείων γίνεται ακόμα πιο έντονη.

Το Φλεβάρη στο Λαύριο ξεκινάει απεργία οι μεταλλωρύχοι και την επόμενη μέρα απεργεί όλο το Λαύριο. Καθημερινές πορείες 7.000 ατόμων. Το Μάρτη ξεκινάει και η Ελευσίνα με 1 νεκρό εργάτη από τις πρώτες μέρες. Στις 10 Μαρτίου κοινή πορεία Λαυρίου-Ελευσίνας στην Αθήνα. Στις 14 Μαρτίου, τραυματίζονται 30 εργάτες σε συγκρούσεις. Η απεργία λήγει με 30% αύξηση.

Τον Ιούνη απεργία των φορτοεκφορτωτών στον Πειραιά. Οι εφοπλιστές φέρνουν απεργοσπάστες, οι απεργοί επιτίθενται και τους διώχνουν. Οι συγκρούσεις γίνονται κάθε μέρα έως στις 14 Ιουνίου. Στις 18 Ιουνίου η κυβέρνηση προτείνει αύξηση 15% αλλά οι απεργοί δεν δέχονται. Η απεργία γενικεύεται, το λιμάνι νεκρώνει. Η κυβέρνηση στέλνει ιππικό και γίνεται κανονική μάχη που κρατάει ως το βράδυ. Τελικά πετυχαίνουν 8ώρο και 20% αύξηση.

Τον Ιούνιο συνέδριο των Δ. Υπαλλήλων. Αποφασίζουν διακοπή κάθε σχέσης με τη Γ.Σ.Ε.Ε. (όχι εξαιτίας του Κ.Κ.Ε., αλλά για να μη στιγματιστούν από τους αγώνες των εργατών). Την ίδια εποχή το Κ.Κ.Ε. προωθεί την ιδέα της γενικής απεργίας ως μέσο που θα οδηγήσει στην τελική ανατροπή του αστικού καθεστώτος. Θεωρεί ότι την πορεία προς τη γενική απεργία φρενάρουν όλες οι άλλες οργανώσεις, που είναι φασιστικές και πρέπει να χτυπηθούν αμείλικτα.

Στις 25 Ιουλίου με πρόταση του Βενιζέλου ψηφίζεται το «ιδιώνυμο». Πρόκειται περί μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού πολιτεύματος, που απαγορεύει τη διάδοση, εφαρμογή, προπαγάνδα ιδεών ανατρεπτικών για το καθεστώς (κάτι σαν το τρομονόμο). Μέχρι το 1932 θα συλληφθούν 11.400 άτομα και θα εξοριστούν 200.

1930: στις 13 Γενάρη απεργούν οι καπνεργάτες. Όλο το Γενάρη κινητοποιήσεις των φοιτητών. Στις 14 Φλεβάρη οι αρχές ανακαλύπτουν γιάφκα στην Κυψέλη. Μεταξύ των συλληφθέντων ο Σιάντος, ο Κολοζώφ, ο Θανάσης Κήλαρας (Βελουχιώτης) και δύο Γερμανοί. Συγκρούσεις αρχειομαρξιστών με τη Γ.Σ.Ε.Ε.. Συλλημβάνονται 30 άτομα από την αστυνομία. Μικροαπεργίες και συλληλητήρια όλο το χρόνο.

Πέμπτο συνέδριο της Γ.Σ.Ε.Ε. το Σεπτέμβρη (έχουν απομείνει μόνο οι σοσιαλιστές και οι συντηρητικοί, καθώς το Κ.Κ.Ε. έχει ιδρύσει την Ε.Γ.Σ.Ε.Ε. και τους αριστερούς τους έχουν διώξει). Εργάτες κατη-

γορούν τη γραμματεία ότι είναι όργανο της αστυνομίας. Γενικά επεισόδια. Οι σοσιαλιστές αποχωρούν και ιδρύουν τα Ανεξάρτητα Εργατικά Συνδικάτα, στα οποία προσχωρούν οι σιδηροδρομικοί, οι ναυτεργάτες, κομμάτια των εργατικών Κέντρων Αθήνας και Πειραιά.

1931: μέχρι τον Απρίλιο πραγματοποιούνται συγκεντρώσεις και διαμαρτυρίες ανέργων, οι οποίες είναι αποσπασματικές. Από τον Ιούνιο αρχίζουν να δημιουργούνται, κυρίως στη Μακεδονία, φασιστικές οργανώσεις οι οποίες εκτός από τους κομμουνιστές επιτίθενται και στους πολυάριθμους Εβραίους της Σαλονίκης.

Η Γ' Διεθνής κατηγορεί το Κ.Κ.Ε. ότι δεν καταφέρνει να ελέγξει τους εργάτες, ότι πολλές κινητοποιήσεις γίνονται χωρίς τον έλεγχο του και ότι δεν κατορθώνει να οργανώσει τη γενική απεργία που θα έφερνε την ανατροπή του καθεστώτος. Παρόλα αυτά, το Κ.Κ.Ε. αρχίζει μόλις τότε να αποκτά δύναμη, από τη μια στους πρόσφυγες, που δεν έχουν που αλλού να στραφούν και από την άλλη στους εργάτες, που έχουν κουραστεί από τις διασπάσεις. Γραμματέας διορίζεται από την Διεθνή ο Ζαχαριάδης, πιστός στη γραμμή της Γ' Διεθνούς.

1932-1936

Η κυβέρνηση εναλλάσσεται ανάμεσα στα δύο μεγάλα αστικά κόμματα, ως τη δικτατορία του Μεταξά, ενώ οι κινητοποιήσεις όσο συγκληοιστικές και αιματηρές κι αν ήταν, παρέμειναν αποσπασματικές. Το Μάρτη του '33 μετά τις εκλογές που κάνει ο Βενιζέλος, ο Πλαστήρας βρίσκει έδαφος και κάνει πραξικόπημα. Παρά τις ενωμένες προσπάθειες Βενιζελικών-δεξιών να δώσουν τη κυβέρνηση σε δικό τους στρατηγό, ο Πλαστήρας πριν πέσει αιματοκυλά την Αθήνα επί δύο μέρες. Τελικά επικρατούν τα αστικά κόμματα και πάλι. Λίγο πριν τη δικτατορία του Μεταξά, οι φασιστικές οργανώσεις, που δημιουργούνται είναι λίγο πολύ σαν τώρα, χωρίς ερείσματα στην κοινωνία σε επίπεδο συμμορίας παρόλη την κρατική βοήθεια (μόνο στη Μακεδονία έχουν κάποια ουσιαστική δύναμη, ενσωματώνοντας τα εκθροικτικά, απέναντι στην πολυεθνική κοινότητα και ειδικά στους Εβραίους, συμφέροντα ενός μικροαστικού κομματιού της κοινωνίας). Το κομμουνιστικό κίνημα, Κ.Κ.Ε., τροτσικιστές, αρχειομαρξιστές δεν κατορθώνουν να ενώσουν τους εργάτες. Μέχρι το '36 έχουν μικρότερη δύναμη από τους Βενιζελικούς και μετά το '36 που γίνεται το Κ.Κ.Ε. πλειοψηφικό έχει εγκαταλείψει κάθε διάθεση ανατροπής της αστικής δημοκρατίας.

1932: το Φλεβάρη η αστυνομία χτυπά καπνεργάτες στη Νιγρίτα που προσπαθούν να κατάσχουν καννά που πάνε για εξαγωγή. Μαζεύονται 5.000 περίπου άτομα και παίρνουν τα όπλα της αστυνομίας. Έρχονται νέες δυνάμεις που ρίχνουν πάνω στον κόσμο, σκοτώνουν ένα και τραυματίζουν πολλούς. Συγκρούσεις ανέργων με την αστυνομία στη Λάρισα και στον Πειραιά, όπου τραυματίζονται δύο αστυνομικοί. Απεργία φοιτητών. Άνεργοι σε όλη τη χώρα με μαζικές συγκεντρώσεις απαλλοτριώνουν τρόφιμα. Το Μάρτη η οικονομική κρίση επιδεινώνεται. Δεν υπάρχουν πια τρόφιμα στην αγορά. Το Μάη μαζικές απεργίες σε όλη την Ελλάδα. Παιριείται ο Βενιζέλος. Η απεργία συνεχίζεται και τον Ιούνιο με σοβαρά επεισόδια σε Πάτρα και Βόλο. Δημιουργούνται, για πρώτη φορά σε παγκόσμιο επίπεδο, επιτροπές караβιών.

30 Ιούνη: 5.000 ναυτεργάτες ξεκινάνε από τον Πειραιά να ανεβαίνουν στην Αθήνα. Τους χτυπάει η αστυνομία στο Γκάτζι όπου διαλύονται όπως είχαν προσυνηνεχθεί και ξαναμαζεύονται στην Κλαυθμώνος όπου καταλαμβάνουν το υπουργείο Ναυτικών. Ο υπουργός πανικόβλητος αποδέχεται όλα τα αιτήματα.

Τέλος Αυγούστου εκτεταμένες συμπλοκές για 5 ημέρες εργατών και αστυνομίας στην Έδεσσα. Το Δεκέμβρη απεργίες των σιδηροδρομικών που αμύνονται επιτυχώς στις επιθέσεις της αστυνομίας.

1933: η βιομηχανία ανακάμπτει, ο πληθωρισμός όμως παραμένει στα ύψη. Το Μάη οι δημόσιοι υπάλληλοι απεργούν για μία βδομάδα. Πέφτει ξανά η κυβέρνηση Βενιζέλου. Τον Ιούνιο μαζεύονται

300 περίπου φασίστες από τη Μακεδονία και κατεβαίνουν πάνοπλοι στην Αθήνα για επίδειξη δύναμης. Τους περιμένει κόσμος (και το Κ.Κ.Ε.) στο σταθμό. Η αστυνομία δεν προλαβαίνει να τους προστατέψει και τρώνε πολύ ξύλο. Αλλά το βράδυ προσπαθούν με συνοδεία της χωροφυλακής να κάνουν παρέλαση σε εργατικές συνοικίες αλλά και πάλι η χωροφυλακή δεν φτάνει για να τους προστατέψει. Σε πιο σοβαρές συμπλοκές, που γίνονται στο κέντρο, η αστυνομία τραυματίζει δύο εργάτες, που αργότερα πεθαίνουν. Το άλλο πρωί η αστυνομία τους πάει ως το σταθμό, για να μπορέσουν να φύγουν. Στις 20 Ιουλίου οι καπνέμποροι της Καβάλας αποφασίζουν να απολύσουν όλους τους άντρες και να προσλάβουν μόνο γυναίκες με το κατώτερο μεροκάματα. Οι εργάτες κλείνονται στις καπναποθήκες και ως το βράδυ η εξέγερση γενικεύεται. Το κλείσιμο κρατάει μέρες (είναι πολιορκημένοι από χωροφυλακή και στρατό). Η κυβέρνηση στο τέλος διατάζει να αποσυρθούν οι δυνάμεις της και δέχεται όλα τα αιτήματα καθώς το ζήτημα έχει πάρει διαστάσεις στον τύπο («..νέο Μεσολόγγι...»). Μετά από ένα μήνα παίρνει πίσω όσα υποσχέθηκε. Το 1933 μέχρι τον Οκτώβρη είχαν γίνει 337 απεργίες (60.000 απεργοί) από τις οποίες οι 221 λήξαν με νίκη των εργατών.

1934: αλληλάζει γραμμή το Κ.Κ.Ε. (συντονιζόμενο με την Γ' Διεθνή) με την 6^η οδομέλεια που συγκλήθηκε τον Ιανουάριο. Η Ελλάδα πρέπει να περάσει από μια φάση αστικοδημοκρατικής επανάστασης η οποία θα προπαρασκευάσει τη δικτατορία του προληταριάτου. Αυτή τη γραμμή ακολουθεί ως και σήμερα. Ο Ζαχαριάδης προσπαθεί να διαγράψει παλιότερα στελέχη και να σβήσει κάθε αντιπολίτευση. Σύμφωνα με τις αποφάσεις του 7^{ου} συνεδρίου της Διεθνούς δημιουργεί αντιφασιστικό μέτωπο (το οποίο όμως το καταγγέλλει το Κ.Κ.Ε. οπότε ακολουθεί διαφορετική πολιτική). Χαρακτηριστικό: το 6^ο συνέδριο του ΚΚΕ δεν ανακοινώνεται στα μέλη!!! Σε αυτό το συνέδριο ο Ζαχαριάδης ανακηρύσσεται ισόβιος!!!! Γραμματέας του κόμματος. Το Μάρτη του '34 ελληνικά πλοία σε ξένα λιμάνια καταλαμβάνονται από το πλήρωμα. Στην Αθήνα ναυτεργάτες συγκρούονται με την αστυνομία. Δίνονται αυξήσεις επιδόματα καλύτερο φαί στα πληρώματα και φτιάχνονται σε κάθε καράβι επιτροπές που στην ουσία διοικούν το καράβι. Σε κάθε λιμάνι γίνονται συνελεύσεις όλων των ελληνικών караβιών. Όσες μέρες είναι αραγμένοι οργανώνουν διαδικασίες αυτομόρφωσης και ψυχαγωγίας για να μη τρέχουν από μπαρ σε μπαρ. Το δίκτυο των επιτροπών λιμανιών, (που υπήρχε από παλιότερα και διαλύθηκε το 1945 με τα γεγονότα στο Κάιρο), απλώνεται σε όλη την Ευρώπη και Αμερική και σε κάποια λιμάνια της Ασίας και Αφρικής, με ελληνικές πλέσες «στέκια» σε κάθε λιμάνι στις οποίες γίνονταν οι συνελεύσεις, τα μαθήματα και οργανώνονταν πάρτυ και διασκεδάσεις. Υπήρχαν επίσης κοινά ταμιά που εκτός από έκτακτες ανάγκες κάλυπταν φαγητό και ρουχισμό.

18 Απριλίου: γίνεται σιδηροδρομική απεργία. Δε λειτουργεί καμία γραμμή παρ' όλες τις προσπάθειες του στρατού να τις καταλάβει. Μόνο στη Σαλονίκη καταφέρνουν να ξεκινήσουν ένα τρένο, που το λιθοβολούν οι γυναίκες και γυρίζει πίσω. Η κυβέρνηση κάνει δεκτά όλα τα αιτήματα.

28 Απρίλη: απεργία στο Μαντούδι και τη Λίμνη Εύβοιας.

8 Μαΐου: στην Καλαμάτα ξεκινάει απεργία οι λιμενεργάτες για να μη γίνει μείωση της αμοιβής τους και να μη ξεκινήσει να δουλεύει ο νέος αποροφητήρας σταριού από τα πλοία. Στρατός περιπολεί από το πρωί στη πόλη και έχουν στήσει οπλοπολυβόλα στο λιμάνι για να διασφαλιστεί ότι ο αποροφητήρας θα λειτουργήσει. Από τις έξι το πρωί έχουν μαζευτεί οι εργάτες στο λιμάνι και στις οκτώ ξεκινάει η «απορρόφηση». Έντεκα εργάτες μπαίνουν σε μια βάρκα για να φτάσουν στο καράβι που ξεφορτώνει. Όποτε ο στρατός ανοίγει πυρ, σκοτώνει δύο και τραυματίζει άλλους δύο. Ξεκινάει σύγκρουση στην προκυμαία. Στο τέλος οι εργάτες κάνουν πορεία κουβαλώντας τους δύο νεκρούς. Όλη η Καλαμάτα βγαίνει στο δρόμο. Στη κεντρική πλατεία η χωροφυλακή σκοτώνει άλλους δύο και τραυματίζει δεκάδες με τα οπλοπολυβόλα. Η σύγκρουση γενικεύεται. Σπάνε τράπεζες, καταλαμβάνουν το σπίτι του ιδιοκτήτη των μύλων και το ισοπεδώνουν, τέλος ορμάνε στο απόσπασμα της χωροφυλακής και τους παίρνουν τα όπλα. Η πορεία μεγαλώνει κι άλλο. Ο στρατός σκοτώνει άλλους τρεις και διαλύει την πορεία. Την

άλλη μέρα η απεργία είναι γενική. Δύο από τις Γ.Σ.Ε.Ε. συνεννοούνται για πανελλαδική απεργία, που όμως από αναβολή σε αναβολή δεν γίνεται ποτέ. Μόνο η Σαλονίκη νεκρώνει από πρωτοβουλία των σωματείων. Στις 11 Μαΐου η κυβέρνηση συμβιβάζεται με τα αιτήματα των ναυτεργατών.

1935: εξέγερση στην Κάλυμνο που ξεκινάει λόγω φασιστικής εκδήλωσης (τα Δωδεκάνησα ήταν ακόμα ιταλικά). Το Φλεβάρη οι σιδηροδρομικοί προσχωρούν στη Γ.Σ.Ε.Ε.. Τον Ιούλη ζητάει η Ε.Γ.Σ.Ε.Ε. (του Κ.Κ.Ε.) να γίνει δημοψήφισμα ανάμεσα στους εργάτες για να ενωθούν οι δύο Γ.Σ.Ε.Ε..

27 Ιουλίου: απεργία των θερμαστών των πλοίων γιατί το «Τραστ» πάει να σπάσει τις συμφωνίες που είχαν πετύχει οι επιτροπές πλοίων.

28 Ιουλίου: στην Πελοπόννησο στους Γαργαλιάνους πραγματοποιείται συνέδριο των σταφιδοπαγωγών με εκπροσώπους από κάθε χωριό. Τέτοια συνέδρια τα οποία ακολουθούσαν απεργίες και πορείες γίνονταν κάθε καλοκαίρι από το 1903. Στο τωρινό εκλέγεται 50 μελής επιτροπή αγώνα και μπαίνουν συνοδικά αιτήματα. 11 Αυγούστου συλλαλητήριο χιλιάδων. Στις 12 και 13 γίνονται συγκεντρώσεις σε όλη τη δυτική Πελοπόννησο. Περιμένουν την απάντηση του σταφιδικού οργανισμού. Στις 20 Αυγούστου απαντάει, οι αγρότες δε δέχονται και συνεχίζουν με συλλαλητήρια ως τις 22 Αυγούστου. Στην Κυπαρισσία την Κυριακή 25 Αυγούστου διαδηλώνουν έφιπποι με καθρόνια και μαύρες σημαίες και κατευθύνονται προς το εργοστάσιο του σταφιδικού. Ο στρατός που περιμένει δεν υπακούει και ενώνεται με τους διαδηλωτές. Καταλαμβάνουν το εργοστάσιο και το τηλεγραφείο από όπου στέλνουν τηλεσίγραφο στη κυβέρνηση. Τα ίδια ακριβώς γίνονται και στα Φιλιατρά, στο Μελιγαλά, στο Ληξούρι, τον Πύργο. Στη Πύλο οι χωροφύλακες σκοτώνουν δύο αγρότες. Μόλις μαθαίνεται ξεσηκώνονται όλα τα χωριά της περιοχής. Αποφασίζουν να συγκεντρωθούν όλοι στο Μελιγαλά και να βαδίσουν προς την Καλαμάτα αφού θα έχουν καθαρίσει την περιοχή. Τους περιμένουν δύο μεραρχίες στρατού, με πολεμικά πλοία και 300 χωροφύλακες με 28 πολυβόλα. Ξεκινάνε το επόμενο πρωί οπλισμένοι από τα Φιλιατρά (γύρω στους 10.000). Ο στρατός περιμένει έξω από την Πύλο. Καταλαμβάνουν την πόλη. Την άλλη μέρα κουβαλώντας τους νεκρούς της χτεσινής μάχης συνεχίζουν προς Καλαμάτα, όπου τελικά νικάει στρατός. Συλλαμβάνονται χιλιάδες.

4 Αυγούστου: στο Ηράκλειο απεργούν οι σταφιδεργάτες και οι λιμενεργάτες. Διεκδικούν συλλογικές συμβάσεις, 8ώρο, αυξήσεις και συνδικαλιστικές και πολιτικές ελευθερίες. Τους συμπαραστέκονται και οι υπόλοιποι εργάτες. Στις 4 το απόγευμα έχουν συγκέντρωση. Εμφανίζεται μεγάλη δύναμη της χωροφυλακής με διοικητή τον Παπαευσταθίου, τον δολοφόνο της Καλαμάτας. Φοβούνται ότι θα γίνουν τα ίδια για αυτό ορμάνε και αποπληίζουν του χωροφύλακες. Πάνε στη νομαρχία (γύρω στα 5.000 άτομα). Η χωροφυλακή είχε βάλει κρυφά πολυβόλα στη ταρατάσα. Στις 9 αρχίζουν να πυροβολούν. Πολλοί νεκροί, οι χωροφύλακες ρίχνουν σε ότι κινείται και η συγκέντρωση διαλύεται. Η κυβέρνηση διατάζει δύο αντιτορπιλικά να πάνε στο λιμάνι του Ηρακλείου. Το βράδυ οι κάτοικοι ληηλατούν δυο οπλοπωλεία και οχυρώνονται στα προάστια. Δευτέρα πρωί νέα δύναμη χωροφυλακής τοιμάει να μπει στην πόλη. Τους αποπληίζουν και παίρνουν και δύο οπλοπολυβόλα. Φτάνει δύναμη στρατού από το Ρέθυμνο. Ο διοικητής μη μπορώντας να κάνει τίποτα υποχρεώνει τους εργοδότες να δεχτούν τα αιτήματα. Την επόμενη γίνεται συλλαλητήριο κηδεία των νεκρών. Κηρύσσεται στρατιωτικός νόμος. Μετά από καιρό αρχίζουν οι συλλήψεις και οι εξορίες.

10 Οκτωβρίου: γίνεται η δικτατορία του στρατηγού Κονδύλη. Στις 3 Νοεμβρίου νόθο δημοψήφισμα για την επαναφορά της βασιλείας. Στις 26 Νοεμβρίου επιστρέφει ο Γεώργιος ο β' στην Ελλάδα.

1936: το Μάη στη Σαλονίκη οι καπνεργάτες ξεκινάνε απεργία, βάζοντας φρουρές έξω από τα εργοστάσια. Γίνεται η πρώτη συγκέντρωση από 20.000 οπότε δίνουν τα αιτήματα στο Διοικητήριο. Τις επόμενες μέρες απεργούν οι καπνεργάτες σε όλη σχεδόν την Ελλάδα. Παραμονή πρωτομαγιάς η χωροφυλακή είναι σε επιφυλακή. Στη Θεσσαλονίκη υπάρχει στρατός στα δύο άκρα της πόλης. Στις 2 Μαΐου η χωροφυλακή διώχνει τις φρουρές από τα εργοστάσια. Απεργεί το 50% της πόλης. Τις επόμενες μέρες

φτάνει το 90%. Σποραδικές συγκρούσεις. Η απεργία επεκτείνεται και στους άλλους κλάδους σε όλη την Ελλάδα. Στις 5 Μαΐου συγκρούσεις των τσαγκάρηδων και των φοιτητών με φασίστες και μπάτσους. Στις 7 Μαΐου 50.000 άτομα απεργούν σε όλη τη Ελλάδα. 8 και 9 γενικευμένες μάχες στη Θεσσαλονίκη με συνολικά 12 νεκρούς, 32 βαριά και 250 ελαφρά τραυματίες (οι εργάτες). Στις 10 γίνεται πολιτική κηδεία με 150.000 κόσμο. Ο στρατός ενώνεται με τον κόσμο (το Κ.Κ.Ε. απομακρύνεται και ζητάει παρέμβαση των βουλευτών). Στις 10 και 11 Μαΐου όλος ο κόσμος είναι ακόμα στο δρόμο. Έχουν νικήσει το στρατό και στη πόλη δεν υπάρχει κυβερνητική εξουσία, παρά μόνο η απεργιακή επιτροπή. Στις 13 Μαΐου πανελλαδική απεργία, για τα γεγονότα στη Θεσσαλονίκη, από όλες τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Γίνεται σύσκεψη των κομμάτων στη Βουλή.

4 Αυγούστου του 1936: γίνεται η δικτατορία του Μεταξά με την έγκριση του βασιλιά.

1940-1959

Στην κατοχή υπήρχαν α) η Γ.Σ.Ε.Ε., β) η Ε.Γ.Σ.Ε.Ε. (η ίδια που είχε ιδρύσει το Κ.Κ.Ε. το 1929) και γ) τα Ανεξάρτητα Σωματεία (σιδηροδρομικοί, Εργατικό Κέντρο Αθηνών, Πάτρας, Σαλονίκης, η Π.Σ.Ε. και κάποια σωματεία αρχαιομαρξιστών). Μετά την άνοδο των φασιστικών καθεστώτων στην Ευρώπη, η Κόκκινη Συνδικαλιστική Διεθνής και η Διεθνής Σοσιαλιστική Ομοσπονδία, επιδιώκουν την ενότητα (παρόμοια και το Κ.Κ.Ε.)

1941: με πρωτοβουλία του Κ.Κ.Ε. η Γ.Σ.Ε.Ε. και η Ε.Γ.Σ.Ε.Ε. γίνονται Ε.Ε.Α.Μ. (εθνικό εργατικό απελευθερωτικό μέτωπο), στο οποίο προσχωρούν και τα Ανεξάρτητα Συνδικάτα. Το Ε.Ε.Α.Μ. υπήρξε ο πρόδρομος του Ε.Α.Μ. (και ενσωματώθηκε στο δεύτερο μετά την ίδρυση του). Η λειτουργία του και η ενότητα που πέτυχε ήταν ουσιαστική, χρησιμοποιώντας στο έπακρο οριζόντια οργάνωση. Πυρήνα του Ε.Ε.Α.Μ. αποτελούσαν οι ομάδες σε κάθε χώρο δουλειάς.

1942: στην κατεχόμενη Ελλάδα, οι εργάτες (οι μόνοι στην Ευρώπη) ξεκινάνε απεργιακές κινητοποιήσεις, τέτοιας μορφής που η κυβέρνηση όχι μόνο δεν εφαρμόζει το νόμο περί εκτέλεσης των απεργών, αλλά υποχωρεί και δίνει 50% αυξήσεις.

1943: το Φλεβάρη του '43 γίνονται διαδηλώσεις κατά της πολιτικής επιστράτευσης. Σε μία από αυτές, μετά από αιματηρές συγκρούσεις εισβάλλουν στο υπουργείο Εργασίας και το καίνε.

3 Μαρτίου: μετά από μάχη με 12 νεκρούς ξαναμπαίνουν στο υπουργείο και το διαλύουν κυριολεκτικά.

1944: στις 15 Μαρτίου η κεντρική επιτροπή του εργατικού Ε.Α.Μ. ανεβαίνει στα βουνά. Αργότερα θα πάρει τ' όνομα της Γ.Σ.Ε.Ε..

1^η Δεκέμβρη του '44: ο Σκόμπος διατάσσει τη διάλυση του Ε.Λ.Α.Σ. ενώ ακολουθούν οι συγκρούσεις και η ήττα των Δεκεμβριανών. Τα υπόλοιπα γνωστά...

1945: στις 12 Φλεβάρη υπογράφεται η συμφωνία της Βάρκιζας. Το Ε.Α.Μ. κάνει την πολιτική του πιο «διαλλακτική».

30 Μαρτίου: ιδρύεται ο ΕΡΓ.Α.Σ. (Εργατικός Αντιφασιστικός Συνασπισμός). Τότε ξεκινάνε οι πρώτες παρεμβάσεις για την εξομάλυνση των συνδικαλιστικών, των αγγλικών συνδικάτων στην αρχή και της Π.Σ.Ο. αργότερα (με πρόσκληση της ελληνικής κυβέρνησης). Στους Άγγλους οφείλεται και η εικόνα της προπαγάνδας εκείνης της εποχής, του αιμοσταγή εαμίτη με το κονσερβοκούτι. Τόσο η παραπάνω περίοδος όσο και η μετέπειτα χαρακτηρίζεται από το πέρασμα της Ελλάδος από την Αγγλική στην Αμερικανική επικυριαρχία. Γεγονός που θα επηρεάσει και την διαμόρφωση του συνδικαλιστικού κινήματος.

Την ίδια χρονιά έρχεται νέα αγγλική συνδικαλιστική αντιπροσωπεία, για να επιβλέψει της εκλογές των συνδικάτων. Η κυβέρνηση τους ζητάει να καθορίσουν τα ποσοστά εκπροσώπησης στη διοίκηση της Γ.Σ.Ε.Ε.. Το Κ.Κ.Ε. υποστηρίζει τη λογική της συνολικής παραίτησης και αποσύρεται εντελώς. Από

τότε αρχίζει ένας χορός συμφωνιών και υπογραφών, που οδηγούν το κίνημα στο μαρasmus και τη διάσπαση.

1946: οι ελιπίδες ξανάρχονται με τη σύγκληση του 8^{ου} πανεργατικού συνεδρίου (1-8 Μαρτίου) του πρώτου ελεύθερου μετά από δέκα χρόνια. Στο συνέδριο έχει την πλειοψηφία η αριστερά (ΕΡΓ.Α.Σ.) και ψηφίζεται πρόγραμμα πρωτοποριακών απαιτήσεων (θώρο, ίσο μεροκάματο σε γυναίκες και άνδρες, αμνηστία στους εαμίτες, πλήρης συνδικαλιστική ελευθερία, κατάργηση της επιστράτευσης των απεργών). Σημειώνεται ότι αυτές οι απαιτήσεις άρχισαν να εφαρμόζονται, μερικά, για πρώτη φορά μετά το 1981.

30 Μαρτίου: στις εκλογές, που γίνονται, το Κ.Κ.Ε.-Ε.Α.Μ. απέχει για να μην νομιμοποιήσει την εκτεταμένη βία και νοθεία (το κράτος το εκμεταλλεύεται για να φακελώσει όλους όσους αντιδρούσαν στο καθεστώς, λίγο «πριν» τον εμφύλιο).

Οι παραπάνω κινήσεις θα διακοπούν από τον εμφύλιο πόλεμο. Ο οποίος θα «λήξει» τον Αύγουστο του 1949.

Τα βασανιστήρια, οι εξορίες, οι απαγορεύσεις, τα ξερονήσια, τα κυνηγητά και η αντί-κομμουνιστική προπαγάνδα είναι η καθημερινή πραγματικότητα των επόμενων χρόνων. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες το εργατικό κίνημα και όχι μόνο θα προσπαθήσει να ανασυγκροτηθεί. Στις 28 Ιουνίου 1951 ιδρύεται η Ε.Δ.Α. (Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά), ενώ στις 13 Μαΐου 1955 ιδρύεται το Δ.Σ.Κ. (Δημοκρατικό Συνδικαλιστικό Κίνημα), από την Ε.Δ.Α. και την κίνηση «Ελεύθερα Συνδικάτα». Στις 11 Μαΐου 1958 πραγματοποιούνται εκλογές, η Ε.Δ.Α. καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση και γίνεται αξιωματική αντιπολίτευση.

1960-1967

Αυτό τον καιρό (όπως και πριν) η Γ.Σ.Ε.Ε. βρίσκεται στα χέρια των Μακρή και Θεοδώρου με την υποστήριξη του κράτους και των Αμερικανών συμβούλων της «συνομοσπονδίας των ελεύθερων συνδικάτων». Το 1962 είναι η αρχή της συγκρότησης των 115 συνδικαλιστικών οργανώσεων, αποτέλεσμα της αγωνιστικής διάθεσης των εργαζομένων. Η κίνηση των 115 αποτελείται από οργανώσεις, οι οποίες είναι μέσα στη Γ.Σ.Ε.Ε. και από άλλες που έχουν διαγραφεί. Οι χρονιές αυτές συγκλονίζονται από δυναμικές εργατικές κινητοποιήσεις με αποκορύφωμα τα Ιουλιανά του 1965 (με αφορμή τη «σύγκρουση» μεταξύ ανακτόρων και Παπανδρέου Γ.), ενώ το κράτος απαντά με συλλήψεις, δολοφονίες (Πέτρουλας Σ., Λαμπράκης Γ., Βλάχος Δ.). Οι διαδηλώσεις, που συχνά εξελίσσονται σε οδομαχίες με την αστυνομία, συγκρούονται με όλο τον επίσημο πολιτικό κόσμο (Ε.Ρ.Ε.-Ε.Δ.Α.-Ε.Κ.-Ανάκτορα). Το κίνημα για ακόμη μια φορά έρχεται αντιμέτωπο από τη μια με την κρατική καταστολή και από την άλλη με την εσωτερική (κυρίως την Ε.Δ.Α. η οποία αποτελεί συνήθως την ουρά της Ένωσης Κέντρου).

Στην περίοδο θα βάλει τέλος το πραξικόπημα της 21^{ης} Απριλίου, το οποίο θα ακολουθήσει η γνωστή επταετία 1967-1974.

1974-1980

Η περίοδος που ακολουθεί χρονικά την επταετία της δικτατορίας χαρακτηρίζεται έντονα από καθημερινές και πολυήμερες απεργίες, συγκρούσεις, διαδηλώσεις. Ένα μεγάλο κομμάτι του κόσμου βρίσκεται συνεχώς στο δρόμο, συνεχίζοντας την ίδια "πορεία" που ξεκίνησε τα χρόνια της χούντας. Οι αιτίες γι' αυτήν την κάθοδο στο «πεζοδρόμιο» πολλές, αλλά κυρίως αιτηματικές και διαχωρισμένες (εκδημοκρατισμός, αύξηση των μισθών, συνδικαλιστικές ελευθερίες, απολύσεις, καλύτερες συνθήκες δουλειάς). Αιτήματα που, μετά την πτώση της χούντας, έθεταν το ζήτημα της περαιτέρω βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης ή καλύτερα επιβίωσης, δίχως να θέτουν το ζήτημα της συνολικής ανατροπής, που σαν αίσθηση είχε φωλιάσει στο πίσω μέρος του μυαλού αρκετών ανθρώπων, οι οποίοι βίωσαν τις νύχτες του Νοέμβρη. Όπως προαναφέρθηκε οι διαδηλώσεις και οι απεργίες αποτελούν καθημε-

ρινό φαινόμενο. Συχνά λαμβάνουν εκρηκτικές διαστάσεις, καθώς καταλήγουν σε συγκρούσεις με τις δυνάμεις καταστολής. Απεργίες ξεσπούν σε πολλά εργοστάσια, μεταλλωρυχεία, οικοδομές, νοσοκομεία, σε ολόκληρη την χώρα (Μεταλλωρυχεία Μποδοσάκη στην Χαλκιδική, αγρότες από την Πάτρα, Πανελλαδικές απεργίες οικοδόμων, Πίτσος, ΜΕΛ, ΕΣΚΙΜΟ, ΙΖΟΛΑ, Παιδων «Αγία Σοφία», Βιοχάηκο, Μεταλλεία Μαντουδίου κ.ά.).

1981-2005

Όλη τη περίοδο το εργατικό κίνημα βρίσκεται σε ύφεση εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, οι οποίες λόγω του αιτηματικού τους χαρακτήρα, του ρόλου των επαγγελματιών συνδικαλιστών, των μηχανισμών αφομοίωσης και τις αυταπάτες των εργαζομένων (για τη θέση και το μέλλον τους) τελειώνουν ανεπιτυχώς ή μ' ένα πρόσκαιρο μικρό «κέρδος». Παραδείγματα πολλή: **απεργία των εργαζομένων στην Ε.Α.Σ. 1991-1992 / απεργία καθηγητών 1996 / αγροτικά μπλόκα 1996 / κινητοποιήσεις άνεργων καθηγητών και αλληλέγγυων ενάντια στον ΑΣΕΠ / χιλιάδες κόσμου ενάντια στο νέο ασφαλιστικό νομοσχέδιο κ.ά..**

Μετά την άνοδο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. το 1981 η κοινωνία επαναπαύεται, βολεύεται προσωρινά, ενώ οι προσδοκίες για το μέλλον αποδεικνύονται το καλύτερο «υπνωτικό» σε συνδυασμό με το θέαμα.

1982: η κυβέρνηση διορίζει με δικαστικά μέσα νέα διοίκηση της Γ.Σ.Ε.Ε. καταργώντας την παλιά που είχε προέρθει από ένα συνέδριο «μαϊμού» επί δεξιάς. Η πρώτη σύγκρουση ΠΑ.ΣΟ.Κ.-εργαζομένων γίνεται το Μάιο του '82 με την απεργία 42 ημερών των τραπεζικών, ένα σωματείο που η κυβέρνηση θεωρούσε υπόδειγμα και πρωτοπορία του συνδικαλιστικού κινήματος. Από τότε το ΠΑ.ΣΟ.Κ. χτυπά καθημερινά τους τραπεζικούς ως «συντεχνία», που προσπαθεί να εμποδίσει την αλλαγή, εφαρμόζει πολιτική επιστράτευση, ασφαλιστικά μέτρα, δικαστική διαιτησία. Ενώ υιοθετεί τη στάση ότι όλες οι απεργίες είναι παράνομες αφού αποσκοπούν στην αλλαγή της κυβερνητικής πολιτικής.

1983: ψηφίζεται απεργιακός νόμος για τις κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις (που προβλέπει μια πλειοψηφία 50%+1 επί των εγγεγραμμένων μελών, αλλιώς η απεργία είναι παράνομη), για να προστατευτούν, όπως υποστηρίζει η κυβέρνηση από ανεύθυνες απεργιακές πρωτοβουλίες μειοψηφιών. Η θετική στάση που πήρε η Γ.Σ.Ε.Ε. για το νόμο προκάλεσε κρίση, που οδήγησε στην παραίτηση του Κ.Κ.Ε.. Η Γ.Σ.Ε.Ε. γίνεται μονοπαταξιακή.

1985: μια μερίδα συνδικαλιστών της ΠΑ.Σ.Κ.Ε., εξοργισμένη με την κυβερνητική πολιτική, αποσπάται από την επίσημη γραμμή του ΠΑ.ΣΟ.Κ.. Για να μη δημιουργηθεί ανεξάρτητη συνδικαλιστική παράταξη παρεμβαίνει η κυβέρνηση και ανατρέπει τη «νόμιμα» εκλεγμένη ηγεσία της Γ.Σ.Ε.Ε.. Κυβερνητικά στελέχη πληροφορούν τους έκληκτους οπαδούς ότι η αυτονομία των συνδικάτων δεν είναι παρά ένας αντιδραστικός μύθος.

Η οικονομική πολιτική του ΠΑ.ΣΟ.Κ. της πρώτης τετραετίας, όσο αφορά τους εργαζόμενους, συνίστατο σε μία ενδοταξική αναδιανομή του εισοδήματος και σε δεύτερη φάση σε πάγωμα των μισθών. Την δεύτερη τετραετία περνάει σε περισσότερο «νεοφιλελεύθερες επιλογές». Οι επόμενοι διαχειριστές (εναλλάξ ΠΑ.ΣΟ.Κ.-Ν.Δ.) θα συνεχίσουν στο ίδιο μοτίβο, απλώς με συνεχώς αυξανόμενη ένταση.

2005 – 2010

Ένα χρόνο μετά το τέλος των Ολυμπιακών Αγώνων η εργασιακή «ειρήνη» που είχε επιβληθεί τελειώνει καθώς το ιδεολόγημα της νέας «Μεγάλης Ιδέας» δεν μπορεί να λύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι. Την περίοδο αυτή οι εργατικοί αγώνες παραμένουν απομονωμένοι και αποσπασματικοί. Το κράτος εφαρμόζοντας την τακτική της «σαλαμοποίησης» αντιμετωπίζει κάθε κοινωνική και εργασιακή ομάδα ξεχωριστά. Ο κοινωνικός αυτοματισμός βρίσκεται στο αποκορύφωμά

του. Στα θετικά αυτής της περιόδου, μπορούμε να σταθούμε στην επιμονή και τη μαχητικότητα ορισμένων κλάδων, όπως είναι οι λιμενεργάτες και οι ναυτεργάτες, στην εμφάνιση, στο προσκήνιο των εργατικών αγώνων, των μεταναστών και στην έκφραση, τουλάχιστον προς το τέλος της πενταετίας, της οργής των εκμεταλλευόμενων στο δρόμο.

2005

Η κυβέρνηση εκμεταλλευόμενη την παρατεταμένη αποχαύνωση που προκαλούν τα αναβολικά των Ολυμπιακών, καταφέρνει να περάσει αρκετούς μήνες χωρίς αντιδράσεις. Την ηρεμία τη χαλάνε οι ναυτεργάτες και κυρίως οι αγρότες, οι οποίοι βρίσκονται σε αναβρασμό καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς. Πιο συγκεκριμένα ξεκινούν συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας από το Φλεβάρη, συνεχίζουν τις αντιδράσεις τους μέχρι και το Νοέμβρη όπου για ένα σχεδόν μήνα κλείνουν με μπλόκα τις εθνικές οδούς.

2006

Η χρονιά ξεκινά με τους ναυτεργάτες να κλείνουν τα λιμάνια. Η οχταήμερη απεργία τους τερματίστηκε τελικά κάτω από το βάρος της πολιτικής επιστράτευσης που αποφάσισε η κυβέρνηση. Μια επιλογή που πλέον θα είναι μόνιμη απειλή για τις μακροχρόνιες απεργίες. Στα μέσα της χρονιάς έχουμε την απεργία των εργαζομένων στη Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων, μια απεργία αρκετών μηνών, που εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αποβιομηχανοποίησης της ευρύτερης περιοχής και μεταφορά των εργοστασίων σε περιοχές με φθηνότερο εργατικό δυναμικό. Στις 18 Σεπτέμβρη οι δάσκαλοι ξεκινούν απεργία, όπου θα διαρκέσει 6 εβδομάδες και θα αποτελέσει το σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα για τα επόμενα χρόνια. Μια απεργία με ιδιαίτερη μαχητικότητα, μαζικότητα και επιμονή.

2007

Το 2006 και το 2007 συγκλονίζονται από φοιτητικές πορείες και καταλήψεις οι οποίες είναι ιδιαίτερα μαχητικές. Κορυφαία στιγμή αυτής της διαδρομής αποτέλεσε η 8^η Μάρτη, ημέρα που ψηφίστηκε ο νόμος πλαίσιο μέσα στο κοινοβούλιο, ενώ την ίδια ώρα απ' έξω χιλιάδες διαδηλωτές συγκρούονταν επί ώρες με τις κατασταλτικές δυνάμεις. Αντίθετως όσων αφορά απεργιακούς αγώνες ήταν αρκετά ήσυχο, η προκήρυξη μάλιστα εκλογών το Σεπτέμβρη συντέινε να επικεντρωθεί η επικαιρότητα γύρω από αυτό το γεγονός. Στα αξιωμακρόνεια αυτής της χρονιάς ήταν οι φωτιές που έκαψαν ένα μεγάλο μέρος δασικών εκτάσεων, κυρίως σε περιοχές που επρόκειτο ή υπήρχαν σχέδια να πραγματοποιηθούν οδικά ή άλλα έργα. Λόγω των πυρκαγιών έχασαν τη ζωή τους 63 άνθρωποι.

2008

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τον κρατικό σχεδιασμό για γενικό ξεπούλημα. Τα λιμάνια, ο ΟΤΕ και η Ολυμπιακή βγαίνουν στο σφυρί. Οι εργαζόμενοι αντιδρούν για αρκετούς μήνες, αλλά καθώς παραμένουν ξεκομμένοι από το υπόλοιπο εργατικό κίνημα δεν μπορούν να ξεπεράσουν τη γενικότερη πτωπάθεια που τους διακρίνει. Αντίθετα ιδιαίτερα μαχητικοί και αποφασιστικοί αποδεικνύονται οι εργάτες γης στη Μανωλάδα, όπου ύστερα από μια βίαιη απεργία κατάφεραν να κερδίσουν σημαντική αύξηση στους μισθούς τους και λίγη περισσότερη αξιοπρέπεια. Η χρονιά τελειώνει με την εξέγερση του Δεκέμβρη, ένα γεγονός που τρομοκράτησε τους κυρίαρχους, ενέπνευσε τους καταπιεσμένους και αδιαμφισβήτητα επηρέασε όσο λίγα τις μετέπειτα εξελίξεις. Την Τετάρτη 17 Δεκέμβρη, καταλαμβάνεται το κτήριο της ΓΣΕΕ στην Πατησίων. Από μια πρωτοβουλία «χειρωνάκτων εργατών, υπαλλήλων, ανέργων, προσωρινών, ντόπιων και μεταναστών». Η ανοιχτή συνέλευση εξεγερμένων εργατών που συγκροτείται ακυρώνει την εξουσία των εργατοπατέρων για όσο διάστημα διαρκεί η κατάληψη και συνεχίζει να αμφισβητεί αυτήν την εξουσία ακόμα και μετά τη λήξη της. Σε αυτήν την κατάληψη γεννιέται και η «ανοιχτή συνέλευση εξεγερμένων για την αλληλεγγύη στους διωκόμενους της εξέγερσης» που βάζει από τη μεριά του κινήματος τους όρους για την απελευθέρωση των αιχμαλώτων. Η χρονιά θα κλείσει με την δολοφονική επίθεση με βιτριόλη στη συνδικαλιστριά της ΠΕΚΟΠ Κ. Κούνεβα στις 22 Δεκέμβρη. Η δολοφονική επίθεση εναντίον της Κ. Κούνεβα κατά την διάρκεια της εξέγερσης γίνεται

αμέσως γνωστή από την πρώτη κιόλας στιγμή. Από τις πρώτες κιόλας μέρες συγκροτείται η «συνέλευση αλληλεγγύης για την Κωνσταντίνα Κούνεβα» και εκφράζονται κινήσεις αλληλεγγύης.

2009

Η κρίση του συστήματος γίνεται πλέον φανερή σε όλα τα επίπεδα, με την εξέγερση του Δεκέμβρη να έχει συμβάλει ιδιαίτερα σ' αυτήν την κατεύθυνση. Οι εργατικοί αγώνες αυξάνονται και αρχίζουν να βρίσκουν ένα σημείο επαφής, η περίπτωση του αγώνα που πραγματοποιήθηκε σε ένδειξη αλληλεγγύης στην Κ. Κούνεβα ενίσχυσε την επικοινωνία και τη δυναμική σε διαφορετικούς εργατικούς χώρους. Τον Ιανουάριο, οι αγρότες βρίσκονται και πάλι σε κινητοποιήσεις πραγματοποιώντας μπλόκα σε εθνικές οδούς. Ο αγώνας τους εξαπλώνεται στο σύνολο του ελληνικού χώρου φέρνοντας την κυβέρνηση σε δύσκολη θέση. Από τον Οκτώβρη ξεκινούν απεργία και πάλι οι λιμενεργάτες, προσπαθώντας να αποτρέψουν έστω και τελευταία στιγμή την πώληση του ΟΛΠ στην COSCO. Το Νοέμβριο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις όπου μετά από πέντε χρόνια αλληλέγγυη η πολιτική διαχείριση του συστήματος.

2010

Το 2010 χαρακτηρίζεται ως το έτος του μνημονίου. Οι εργατικοί αγώνες φαίνεται να βρίσκουν τείχος καθώς κράτος και κεφάλαιο είναι αποφασισμένοι να επιβάλουν τους όρους τους. Ξεσπούν μια σειρά απεργίες οι οποίες αντιμετωπίζονται με διάφορα κατασταλτικά μέσα όπως αυτό της πολιτικής επιστράτευσης (φορτηγατζήδες, ναυτικοί, ναυτεργάτες κτλ). Παρόλα αυτά η οργή των εργαζομένων ξεχειλίζει οι απεργιακές κινητοποιήσεις θα χαρακτηριστούν από τις συγκρούσεις με τις δυνάμεις καταστολής, τις επιθέσεις στη Βουλή και σε κρατικούς και καπιταλιστικούς στόχους. Η ΓΣΕΕ κάνει ότι μπορεί για να διαχειριστεί τη κατάσταση και να αποδυναμώσει τους αγώνες μπαίνοντας έτσι στο στόχαστρο των αγωνιζόμενων. Προκηρύσσει μέσα στο έτος 10 πανεργατικές απεργίες. Στο σύνολό τους διακρίνονται από πρωτοφανή μαζικότητα και μαχητικότητα. Σημείο αναφοράς θα μείνει η απεργία στις 5 Μάρ, τόσο λόγω του όγκου και της διάθεσης του κόσμου που επί ώρες συγκρούονταν μπροστά στη Βουλή, όσο και λόγω του εμπρησμού της τράπεζα MARFIN στη Σταδίου, που είχε σαν αποτέλεσμα το θάνατο τριών υπαλλήλων και την οπισθοχώρηση του κόσμου. Από τις αρχές του έτους έχουν ξεκινήσει απεργία διαρκείας οι Αιγύπτιοι αλιεργάτες στη Νέα Μχανιώνα Θεσσαλονίκης. Μια απεργία που κράτησε αρκετούς μήνες, ήρθε σε σύγκρουση με τα αφεντικά και ξεπέρασε εθνικούς διαχωρισμούς. Προς το τέλος του έτους και ενώ βρίσκονται σε αναβρασμό από τα μέσα του καλοκαιριού, οι εργαζόμενοι στις αστικές συγκοινωνίες ξεκινούν απεργιακές κινητοποιήσεις. Από το Δεκέμβριο του 2010 μέχρι και το Φεβρουάριο του 2011 πραγματοποιούν επαναλαμβανόμενες απεργίες, στάσεις εργασίας, συγκεντρώσεις και πορείες στο κέντρο της Αθήνας. Οι κινήσεις αυτές θα ενισχυθούν από κινήσεις συνειδήσεων γειτονιάς και όχι μόνο που προτάσσουν την ελεύθερη μετακίνηση και την αλληλεγγύη στους εργαζόμενους στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.

Το κείμενο αποτελεί κυρίως σημειώσεις από το διάβασμα των βιβλίων:

*Κορδάτου: «Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος» / «Ιστορία της νεότερης Ελλάδος»

*Κ. Σπέρας: «Η απεργία της Σερίφου»

*Δ. Λιβιεράτου: «Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα (1918-1923)» / «(1923-1927)» / «(1927-1931)» / «(1932-1936)» / «Η κίνηση των 115»

*Γ. Κουκουλέ: «Το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα και οι ξένες επεμβάσεις (1944-1948)»

*Αυτόνομη πρωτοβουλία πολιτών: «Νοέμβρης '73 ο αγώνας συνεχίζεται»

*Γ. Αθελιάτος: «Η εργατική τάξη στην Ελλάδα» / «Συνοπτική αναφορά στην ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος»

*Σημαντική βοήθεια αποτέλεσε για εμάς η συζήτηση με τον ίδιο τον Δ. Λιβιεράτο και γενικότερα η συνεισφορά του σε αυτή μας την προσπάθεια.